

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра спеціальної освіти та реабілітології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор (перший проректор)

“ _____ ” _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ

(ППВВ 01)

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 016 Спеціальна освіта

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Корекційна освіта

(назва спеціалізації)

інститут, факультет ІУП, Факультет управління фізичною культурою та спортом

(назва інституту, факультету)

Запоріжжя – 2017 рік

Робоча програма МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, „28” серпня 2017 року- __ с.

Розробники: завідувач кафедри СОтаР, д.м.н., професор Клапчук В.В.
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
спеціальної освіти та реабілітології

Протокол від. “28” серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної освіти та реабілітології

(В.В.Клапчук)

(підпис) (прізвище та ініціали)

“28” серпня 2017 року

Схвалено науково-методичною комісією УФКС факультету (інституту) за напрямом
підготовки (спеціальністю) 016 Спеціальна освіта
(код, назва)

Протокол від. “29” серпня 2017 року, протокол № 1

“29” серпня 2017 року

Голова _____

(_____)

(підпис) (прізвище та ініціали)

© ЗНТУ, 2017 рік

© ЗНТУ, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта <hr/> (шифр і назва)	Нормативна	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 016 «Спеціальна освіта» <hr/>		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1		Загальна кількість годин – 150	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>«бакалавр»</u>		Семестр
		2-й	-й
		Лекції	
		42 год.	год.
		Практичні	
		14 год.	год.
		Модульний контроль	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		94 год.	год.
Індивідуальні завдання:			
4 год.			
Вид контролю:			
залік	-		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – висвітлити закономірності і особливості розвитку, виховання та навчання дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, у яких внаслідок фізичного або морфологічного дефекту порушується нормальний хід загального розвитку. Показати, що такі відхилення в розвитку, а саме: стійкі порушення слухової функції (глухі, туговухі); порушення зору (сліпі та слабозорі); тяжкі порушення мови (діти-логопати); комплексним порушенням ряду функцій (сліпоглухі діти, у яких порушення слуху або зору поєднується з розумовою відсталістю, що викликано хвороботворним впливом і викликає необхідність створення спеціальних умов для навчання та виховання таких дітей).

Завдання курсу:

- ознайомлення з особливостями розвитку, виховання та навчання різних категорій дітей з вадами;
- визначити структуру дефекту при різних аномаліях та потенціальні можливості розвитку особистості кожної категорії дітей з фізичними та розумовими вадами;
- обґрунтувати принципи створення і розвитку системи спеціальних закладів для виховання дітей з метою здійснення оптимального впливу на хід розвитку, формування активної соціально-корисної особистості до самостійної трудової діяльності.
- У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на **засвоєнні знань** про:
 - клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями;
 - структуру дефекту при порушенні мовлення та функції сенсорних систем та потенціальні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорій дітей з такими вадами.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти набувають **уміння та навички:**

- встановлюють закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, визначають мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки;
- використовують різні спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з вадами в їх пізнавальної діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом;
- визначають ефективні шляхи та засоби профілактики вад в розвитку попередженні дитячої дефективності;
- виявляють особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей з вадами в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання

Тема 1. Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини

Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення є одним із розділів дефектології — науки про закономірності і особливості розвитку виховання та навчання різних категорій аномальних дітей. Основна проблема дефектології — компенсація і корекція аномального розвитку.

Зв'язок дефектології з іншими науками. Дефектологія включає такі відділи спеціальної педагогіки і психології: сурдопсихологія і сурдопедагогіка, науки, які вивчають особливості розвитку, навчання і виховання дітей з порушенням слухової функції; олігофренопсихологія і олігофренопедагогіка, які вивчають особливості розвитку, навчання і виховання дітей розумово відсталих; тифлопсихологія і тифлопедагогіка, які вивчають специфіку розвитку, навчання і виховання дітей із значними вадами зору; логопедія, яка вивчає недоліки мови, розробляє принципи і методи попередження та подолання їх, виявляє специфіку спеціального навчання і виховання дітей з тяжкими мовними порушеннями.

Дефектологія включає також вивчення складних дефектів (сліпоглухонімоти, поєднання глибоких порушень слуху та зору тощо) вивчає клінічне і нейрофізіологічне вивчення аномальних дітей.

В розвитку окремих психічних функцій і виникненні системних психологічних утворень головну роль відіграють соціальні фактори, зокрема діяльність дитини в її різних видах (гра, навчання, праця) в процесі якої вона засвоює ті способи досягнення мети тієї діяльності, які нароблені людством. Розвиток любого психічного процесу залежать і від біологічних факторів, від індивідуальної специфіки природної основи психіки, специфіки нервової системи.

Аномалії природжені і набуті. Причини виникнення. Первинний дефект. Вторинні відхилення.

Основні поняття теми: вади розвитку, тератогени, тератологія, тератогенез, дефектологія, реабілітація, компенсація, корекція, симптом, синдром.

Тема 2. Діти з порушеннями слухового аналізатора

Характеристика і значення слуху. Аномалії розвитку — глухі діти, слабочуючі, діти які втратили слух на пізніх етапах розвитку. Причини — стійкі порушення слуху — природжені (викликані генетичними, спадковими факторами і різноманітними хвороботворними впливами під час вагітності матері; набуті — можуть бути викликані дією на слуховий аналізатор хімічних, лікарських речовин, які потрапляють в організм дитини, різні травми голови.

Основні поняття теми: аналізатор, гіпакузія, анакузія, отосклероз, неврит, тотальна глухота, звукопровідна і звукосприймальна нервова глухота, пізно-оглухлі діти, туговухі діти, амбліопія, деривація, амавроз.

Семінарське заняття № 1. Обстеження дітей із вадами слуху, навчання та виховання.

Тема 3. Діти з порушеннями зорового аналізатора

Значення зору. Дефекти зору — сліпі, слабо зрячі. Причини виникнення захворювань: природжені — генетичні фактори, порушення обміну речовин, вплив хвороботворних факторів, різні природові порушення; набуті — після перенесення таких захворювань як кір, скарлатина, грип, туберкульоз тощо, травматичні пошкодження, хвороби ока — глаукома, атрофія зорового нерва, пігментна дистрофія сітківки, аномалії рефракції — далекозорість і короткозорість. Стаціонарні дефекти — мікрофтальмоколобоми, астигматизм.

Основні поняття теми: слабозорі, сліпі, осліплі діти, катаракта, атрофія зорового нерва, пігментна дистрофія сітківки, короткозорість, далекозорість, мікрофтальм, колобоми, альбінізм, астигматизм, стаціонарні дефекти зору, тотальна сліпота, ністагм.

Семінарське заняття № 2. Обстеження дітей із вадами зору, навчання та виховання.

Тема 4. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів

Сліпо глухонімота може бути викликана різними причинами: природжена глухота і сліпота (здебільшого природжена катаракта), які можна пояснити внутрішньоутробними враженнями плода в ранній період вагітності; коли відбувається формування слухового та зорового аналізатора (при вагітності захворювання краснухою, спадкові фактори). Набута сліпо глухонімота може бути обумовлена при родових черепномозкових травмах, або перенесеними в ранньому віці захворюваннями головного мозку (менінгіти, менінгоцефаліти), внаслідок чого можуть бути ураження внутрішнього вуха та слухових нервів, які призводять до глухоти в поєднанні з атрофією зорового нерва).

Складні дефекти обумовлені різними причинами – гемолітичною хворобою новонароджених, пов'язаною з несумісністю крові матері і плоду, внутрішньоутробним враженням плода внаслідок застосування матір'ю в перші місяці вагітності різних речовин з метою її зриву; тяжкими захворюваннями дитини у ранньому віці (пневмонії, менінгіт, менінгоенцефаліт), для лікування яких застосовувалося примінення великих доз токсичних медичних препаратів.

Основні поняття теми: набута сліпо глухота, дактилологія, гемолітична хвороба новонароджених, резус-несумісність, бінарних дефект.

Семінарське заняття № 3. Навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями

Змістовий модуль II. Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання

Тема 5. Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика)

Знання мови. Мовленнєві порушення, причини їх виникнення. Центральний та периферичний характер порушень. Органічні та функціональні причини порушення мови. Основні види мовленнєвих порушень: а) неправильна вимова звуків у зв'язку з порушенням будови артикуляційного апарату (дислалія, дизартрія); б) неправильна вимова звуків внаслідок наслідування дитиною фонетично неправильної мови інших людей; в) заїкання – порушення ритму, темпу мови, що проявляється в її перериванні; г) батаризм – дуже швидкий темп вимовляння слів; д) тахілалія – порушення в оформленні слів; е) алалія – тяжке недорозвинення мови; ж) афазія – повна або часткова втрата мови; з) афонія – відсутність голосу; і) дистонія – розлади голосу; к) фонастенія – гнусавість.

Основні поняття теми: логопедія, кінестезія, мовний праксис, оральна апраксія, афазія, алалія, дизартрія, заїкання, мутизм, сурдомутизм, механічна дислалія, ринолалія, дисфонія, афонія, батаризм, брадилалія, тахілалія, алексія, дислексія, дисграфія.

Тема 6. Діти з порушеннями усного мовлення

Порушення фонаційного (зовнішнього) оформлення мови; структурно-семантичне (внутрішнє) системне, або поліморфне порушення мовлення. Функціональна афонія, дислалія. Загальні системні порушення мовлення. Порушення ритму темпу мовлення.

Основні поняття теми: дистонія, дислалія, дизартрія, ринолалія, баттаризм, брадилалія, тахілалія, алалія, афазія, заїкання, фонастенія.

Семінарське заняття № 4, 5. Навчання та виховання дітей з порушеннями усного мовлення

Тема 7. Діти з порушеннями писемного мовлення

Порушення писемного мовлення можна поділити на дві групи залежно від того, який вид його порушено – продуктивний (порушення самого акту письма) чи рецептивний (розлади читання).

Артикуляційно-акустична дисграфія; дисграфія на основі порушення фонемного розпізнавання; дисграфія на основі порушення мовного аналізу та синтезу; граматична дисграфія, оптична дисграфія.

Основні поняття теми: дислексія, дисграфія, аграфія.

Семінарське заняття № 6. Навчання та виховання дітей з порушеннями писемного мовлення

Тема 8. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення

Обстеження артикуляційного апарату, обстеження мовлення, фонематичний слух, розуміння мови, звуковимова, словниковий запас, дослідження граматичної будови мовлення, загальний аналіз логопедичного обстеження.

Основні поняття теми: логопедія, фонематичний слух, звуковимова.

Семінарське заняття № 7. Навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль I. Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання							
1	Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини	20	6	6			14
2	Діти з порушеннями слухового аналізатора	16	6	4	2		10
3	Діти з порушеннями зорового аналізатора	16	6	4	2		10
4.	Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів	18	8	6	2		10
	Разом	70	26	20	6		44
Змістовий модуль II. Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання							
5.	Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика)	24	8	6	2	4	12
6.	Діти з порушеннями усного мовлення	20	8	6	2		12
7.	Діти з порушеннями писемного мовлення	16	6	4	2		10
8.	Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення	20	8	6	2		12
	Разом	80	30	22	8	4	46
	Разом за навчальним планом	150	56	42	14	4	90

5. Навчально-методична карта дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення»

Разом: 150 год., лекції – 42 год., практичні заняття – 14 год.,
самостійна робота – 94 год.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			
Назва модуля	Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання				Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання			
Кількість балів за модуль	70 балів				80 балів			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини (1 бал)	Діти з порушеннями слухового аналізатора (1 бал)	Діти з порушеннями зорового аналізатора (1 бал)	Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального Дефектів (1 бал)	Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика) (1 бал)	Діти з порушеннями усного мовлення (1 бал)	Діти з порушеннями писемного мовлення (1 бал)	Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення (1 бал)
Теми семінарських занять		Обстеження дітей із вадами слуху, навчання та виховання (1+10 балів)	Обстеження дітей із вадами зору, навчання та виховання (1+10 балів)	Навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями (1+10 балів)		Навчання та виховання дітей з порушеннями усного мовлення (1+10 балів)	Навчання та виховання дітей з порушеннями писемного мовлення (1+10 балів)	Навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення (1+10 балів)
Тестові завдання	10 балів				10 балів			
ІНЗД	30 балів							
Модульний контроль	25 балів				25 балів			

6. Теми семінарських занять

Змістовий модуль I. Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання

Тема 2. Діти з порушеннями слухового аналізатора

Семінарське заняття № 1. Обстеження дітей із вадами слуху, навчання та виховання (2 год.)

1. Внутрішньоутробне ураження слухового аналізатора
2. Причини і наслідки порушення слухового аналізатора.
3. Навчання і виховання дітей з вадами слухового аналізатора
4. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Тема 3. Діти з порушеннями зорового аналізатора

Семінарське заняття № 2. Обстеження дітей із вадами зору, навчання та виховання (2 год.)

1. Внутрішньоутробне ураження зорового аналізатора
2. Причини і наслідки порушення зорового аналізатора.
3. Навчання і виховання дітей з вадами зорового аналізатора
4. Спеціальна освіта осіб з порушенням зору

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Тема 4. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів

Семінарське заняття № 3. Навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями (2 год.)

1. Порушення зорового та інтелектуального дефекту
2. Порушення слухового та інтелектуального дефекту
3. Сліпоглухі діти
4. Спеціальні освітні заклади для навчання дітей з бінарним дефектом

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Змістовий модуль II. Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання

Тема 6. Діти з порушеннями усного мовлення

Семінарське заняття № 4, 5. Навчання та виховання дітей з порушеннями усного мовлення (4 год.)

1. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру
2. Характеристика Р.Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення
3. Природжені та набуті причини порушення усного мовлення
4. Навчання і виховання дітей з порушеннями усного мовлення

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 8, 9, 10, 11

Тема 7. Діти з порушеннями писемного мовлення

Семінарське заняття № 6. Навчання та виховання дітей з порушеннями писемного мовлення (2 год.)

1. Характеристика порушень писемного мовлення
2. Форми заїкання
3. Навчання і виховання дітей з порушеннями писемного мовлення

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 8, 9, 10, 11

Тема 8. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення

Семінарське заняття № 7. Навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення (2 г.)

1. Обстеження дітей з вадами мовлення
2. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення

Основна література: 1, 2, 3, 4 Додаткова література: 8, 9, 10, 11

7. Самостійна робота

Змістовий модуль I. Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання (44 год.)

1. Розвиток сурдо- і тифлопедагогіки на Україні.
2. Основна проблема дефектології – компенсація і корекція аномального розвитку.
3. Особливості процесу аномального розвитку.
4. Причини виникнення дефектів у дітей.
5. Характеристика і значення слуху, зору.
6. Діти з поєднанням сенсорного і інтелектуального дефекту.
7. Критичні періоди розвитку вагітності.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13

Змістовий модуль II. Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання (46 год.)

1. Значення мови.
2. Розвиток мовлення у дитини
3. Мовленнєві порушення, причини їх виникнення.
4. Специфіка спеціального навчання і виховання дітей з важкими мовленнєвими порушеннями. Основна література: 1, 2, 3, 4 Додаткова література: 8, 9, 10, 11

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль
Змістовий модуль I. Діти з порушеннями сенсорних систем їх навчання та виховання (44 год.)	
Тема 1. Предмет, завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Загальна характеристика дітей з вадами. Головні закономірності психічного розвитку дитини	Тестування, модульний контроль
Тема 2. Діти з порушеннями слухового аналізатора	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Тема 3. Діти з порушеннями зорового аналізатора	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Тема 4. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Змістовий модуль II. Діти з порушеннями мовленнєвого їх навчання та виховання (46 год.)	
Тема 5. Діти з порушеннями мовленнєвого апарату (загальна характеристика)	Тестування, модульний контроль
Тема 6. Діти з порушеннями усного мовлення	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Тема 7. Діти з порушеннями писемного мовлення	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Тема 8. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення	Тестування, семінарське заняття, модульний контроль
Всього: 90 год.	

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності бакалавра, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» – це вид науково-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

✓ науково-педагогічне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **30 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 8.1. і 8.2.

Таблиця 8.1.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4
2.	Складання плану реферату	3
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	12
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	3
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	3
Разом		30

Таблиця 8.2.

Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною Системою
Високий	28-30	Відмінно
Достатній	20-27	Добре
Середній	11-19	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення»

1. Обстеження дітей з вадами зору і слуху
2. Навчання та виховання дітей з вадами мовлення
3. Особливості розвитку мислення, мовлення дітей з дефектами мовлення
4. Навчання і виховання дітей з дефектами мовлення
5. Причини і наслідки заїкання
6. Предмет логопедії, її становлення як інтегративної галузі знань
7. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення
8. Короткий екскурс в історію сурдопедагогки
9. Короткий екскурс в історію тифлопедагогки
10. Професійне навчання і соціальна адаптація дітей з порушеннями слуху
11. Профорієнтація, професійне навчання і трудова діяльність сліпих і слабозорих

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- Практичні заняття.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:

індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення:

репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю:

під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання:

навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85 - 89	B	добре	
75 - 84	C		
70 - 74	D	задовільно	
60 - 69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на індивідуальних заняттях (див. п. «Захист творчих проектів»).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

11. Питання до заліку

1. Предмет і завдання курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».
2. Охарактеризуйте поняття: реабілітація, компенсація, корекція.
3. Головні закономірності психічного розвитку дитини.
4. Природжені вади зору та слуху.
5. Набуті вади зору та слуху.
6. Поняття про синдром і симптом.
7. Поняття про тератогени та їх дію.
8. Чинники виникнення дефектів розвитку організму.
9. Критичні періоди гестації.
10. Складність структури і особливості процесу розвитку дітей з вадами.
11. Компенсація і корекція дітей з вадами розвитку.
12. Діти з порушенням слуху.
13. Причини природжених і набутих порушень слуху.
14. Обстеження, навчання і виховання дітей з вадами слуху.
15. Діти з порушенням зору.
16. Діти з природженими і набутими вадами зору.
17. Прогресуючі й стаціонарні порушення зору.
18. Коригуючий і пізнавальний розвиток дітей з вадами зору.
19. Обстеження дітей з вадами мовлення.
20. Діти з порушеннями мовлення.
21. Характер порушень мовлення.
22. Основні види порушень мовлення у дітей.
23. Загальні системні порушення мови.
24. Сліпоглухі діти.
25. Діти з поєднанням сенсорного і інтелектуального дефекту.
26. Значення мови.
27. Розвиток мовлення у дитини.
28. Специфіка спеціального навчання і виховання дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями.
29. Спеціальна освіта осіб з порушенням слуху.
30. Внутрішньоутробне ураження слухового аналізатора.
31. Внутрішньоутробне ураження зорового аналізатора.
32. Спеціальна освіта осіб з порушенням зору.
33. Спеціальні освітні заклади для навчання дітей з бінарним дефектом.
34. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру.
35. Характеристика Р. Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення.
36. Природжені та набуті причини порушення усного мовлення.
37. Навчання і виховання дітей з порушеннями усного мовлення.
38. Характеристика порушень писемного мовлення.
39. Форми заїкання.
40. Навчання і виховання дітей з порушеннями писемного мовлення.
41. Навчання і виховання туговухих дітей.
42. Психолого-педагогічна характеристика при обстеженні дітей з вадами слуху.
43. Охарактеризуйте неврит слухового і зорового нерва.
44. Охарактеризуйте стаціонарні дефекти зору.
45. Охарактеризуйте розлади мовлення за Л. О. Бадалянком.
46. Розлади мовлення, пов'язані з органічним ураженням центральної нервової системи.

47. Мовленнєві порушення, пов'язані з функціональними змінами центральної нервової системи.
48. Мовленнєві порушення, пов'язані з дефектами будови артикуляційного апарату.
49. Охарактеризуйте дітей з порушенням темпу мовлення.
50. Охарактеризуйте загальні системні порушення мовлення.
51. Розуміння мови у дітей з вадами мовлення.
52. Звуковимова та словниковий запас у дітей з вадами мовлення.
53. Дослідження граматичної будови мовлення.
54. Загальний аналіз логопедичного обстеження.
55. Охарактеризуйте види дисграфії.
56. Характеристика порушень писемного мовлення.
57. Фонаційні порушення мовлення.
58. Характеристика зорового аналізатора.
59. Характеристика слухового аналізатора.
60. Характеристика мовленнєвих порушень.

12. Рекомендована література

Базова

1. Бадалян Л. О. Невропатология: Учебник для студ. дефектол. фак. высш. пед. учеб. заведений / Л. О. Бадалян. — 2-е изд., испр. — М. : Издательский центр «Академия», 2001. — 384 с.
2. Березан О. І. Неврологічні основи логопедії: Навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – «Корекційна освіта» / О. І. Березан. – Полтава : Друкарня ПП Ткалич А.М. – 2008. – 92 с.
3. Гуровец Г. В. Детская невропатология. Естественные-научные основы специальной дошкольной психологии и педагогики : учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений / Г. В. Гуровец ; под ред. проф. В. И. Селиверстова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2010. – 303 с. – (Специальное образование).
4. Логопедия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с.
5. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. – 3-є вид., перер. та допов. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.
6. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. – М., 2005. – 340 с.
7. Ляпидевский С. С. Невропатология. Естественные основы специальной педагогики : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. В. И. Селеверстова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 2000. – 384 с.
8. Поваляева М. А. Неврологические основы логопедии / М. А. Поваляева. – Ростов-на-Дону, 1996. – 448 с.
9. Соботович Е. Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учеб. пособие для студентов / Е. Ф. Соботович. — М.: Классике Стиль, 2003. — 160 с.

Допоміжна

1. Анохин П. К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем / П. К. Анохин. — М., 1999. — 237 с.
2. Ахутина Т. В. Нейролингвистический анализ динамической афазии / Т. В. Ахутина. — М. : Изд-во МГУ, 2000. — 350 с.

3. Безруких М. М., Сонькин В. Д., Фарбер Д. А. Возрастная физиология (физиология развития). Учебное пособие для студентов педагогических и психолого-педагогических ВУЗов. 4-е издание / М. М. Безруких, В. Д. Сонькин, Д. А. Фарбер – М.: АКАДЕМИЯ, 2009. – 112 с.
4. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров; Редкол.: А. А. Бабаев, Г. Г. Винберг, Г. А. Заварзин и др. – 2-е изд., исправл. – М.: Сов. Энциклопедия, 1986.
5. Винарская Е. Н., Пулатов Д. М. Дизартрия и ее топиико-диагностическое значение в клинике очаговых поражений мозга / Е. Н. Винарская, Д. М. Пулатов. – М. ; Ташкент, 1997. – 137 с.
6. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М., 2000 – 245 с.
7. Журба Л. Т., Мастюкова Е. М. Нарушение психомоторного развития детей первого года жизни / Л. Т. Журба, Е. М. Мастюкова. – М., 1998 – 254 с.
9. Ковалев В. В. Лекция по психиатрии детского возраста / В. В. Ковалев. – М., 2001. – 340 с.
10. Корнев А. Н. Нарушения чтения и письма у детей: Учебно- методическое пособие / А. Н. Корнев. – СПб.: МиМ, 1997. – 286 с.
11. Лалаева Р. И., Венедиктова Л. В. Диагностика и коррекция нарушений чтения и письма у младших школьников / Р. И. Лалаева, Л. В. Венедиктов. – Ростов н/Дону: Феникс, Спб.: Издательство «Союз», 2004. – 224 с.
12. Леонтьева Н. Н., Маринова К. В. Анатомия и физиология детского организма / Н. Н. Леонтьева, К. В. Миронова. – М.: Просвещение, 1990. – 346 с.
13. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга / А. Р. Лурия. – М., 2000. – 245 с.
14. Пашковський В. М. Методична розробка для самостійної роботи студентів. Вікові особливості зорового, слухового, вестибулярного, смакового, нюхового аналізаторів. симптоматика їх порушень в залежності від рівня ураження / В. М. Пашковський. – Чернівці, 2009 р. – С. 12.
15. Плиска О. І. Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем : Посібник. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 285 с.
16. Семенович И. М. Детская патопсихология. Диагностика и коррекция / И. М. Семенович. – М., 2004. – 325 с.
17. Словник української мови: в 11 томах. – Том 4, 1973. – С. 726.
18. Хоменко П. В. Вікові особливості моторики людини: Навчальний посібник / П. В. Хоменко. – Полтава, 2005 – С. 28.
19. Шеремет М. К. Корекція просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією: навч.-метод. посіб. / М. К. Шеремет, О. В. Боряк. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 192 с.